

Gospodar in gospodinja

LETO 1937

7. APRILA

STEV. 14

Pomožne snovi

Poleg doslej opisanih glavnih snovi, ki jih uporabljamo v boju s sadnimi zajedalci, (baker, žveplo, terova olja, arzenik in niko-tin), mora sadjar poznati še nekatere druge, ki so potrebne pri napravi raznih škropiv. Omeniti hočemo le najvažnejše, ki so splošno povsod v rabi.

Najstarejša in najbolj vsestransko upo-rabna taka snov je že mnogokrat imenovano apno. Od nekdanj ga rabijo v sadjarstvu za beljenje debel, za zatiranje lišajev in mahu po drevju. Ker imamo dandanes v to svrbo bolj učinkovita sredstva, (arborin, žvepleno-apnena brozda i. dr.), je zgubilo apno kot neposredno zatiralno sredstvo precej svoje veljave. Pač pa potrebujemo mnogo apna pri napravi bakrenoapnene (bordoške) in žveplenoapnene (kalifornijske) brozge. Po najnovejših izkušnjah ga dodajajo tudi raztopini tobačnega izvlečka za zatiranje list-nih ušic. Na 100 litrov vode se vzame 3 kg tobačnega izvlečka in 2—3 kg apna. Če se bodo dobri uspehi s to mešanico potrdili, bo mazavo milo odveč.

Najbolj učinkovito je sveže živo apno. Ker ga pa ni vedno pri rokah, se ehaja tudi z gašenim apnom. Seveda ga je treba soraz-merno več nego živega, kakor je razvidno iz dotičnih zapisov o napravi tega ali onega škropiva. Apno za našo sadjarsko rabo mora biti čisto brez smeti ali kakršnekoli tuje primesi. Navadno ga raztopimo najprej sa-mega zase v vodi in šele s to raztopino zmešamo raztopine drugih snovi.

Mazavo milo (nevtralno kalijevo milo) je tudi samo zase precej učinkovito sredstvo za zatiranje žuželk. Zaradi svoje jedkosti učinkuje z dotikom. Vendar pa se uporablja samo v zvezi s tobačnim izvlečkom. Priprava je pa bolj nerodna, ker se milo nerado, ali vsaj prav počasi raztaplja v vodi. Topiti ga moramo zagadati le v vroči vodi in šele v taki raztopini ga zmešamo s raztopino to-bačnega izvlečka. Navadno vzamemo okoli 2 kg mazavega mila na 100 litrov s 2% to-bačne raztopine. Jako bi bilo ustrezno, ko bi se apno res obneslo kot primes tobačnemu izvlečku. S tem bi se to potrebno škropivo za listne ušice zelo poenostavilo in pocenilo,

ker apno se dobi povsod in je tako poceni, da ta strošek niti ni da bi ga računali.

Že oddavna zatirajo listne ušice tudi z izvlečkom iz mušjega lesa ali kvasije. Ta les ima v sebi strupeno snov kvasiin, ki po-sebno ugodno učinkuje pri zatiranju zelene ušice na breskvah in slivah. 10 litrov škro-piva pripravimo takole: 20 dkg mušjega lesa namakamo 24 ur v 2 litrih vode. Potem to prekuhamo in pustimo stati še 24 ur. Odce-dek zmešamo s 3 litri vode, v kateri smo raztopili 25 dkg mazavega mila. Tej meša-nici dodamo še 5 litrov vode. Tako imamo 10 litrov za škropljenje pripravljene jako učinkovite brozge.

Sedaj pa še nekaj važnih opazk za uspeš-no rabo naštetih snovi in iz njih priprav-ljenih škropiv.

1. Naštete snovi in iz njih pripravljena škropiva so vsa preizkušena in če so pravi-lno pripravljena, o pravem času in prav uporabljena, popolnoma zadostujejo za obrambo našega sadnega drevja pred vsemi pri nas se nahajajočimi zajedalci. Nihče naj torej ne išče še kaj drugega, kaj boljšega, kaj cenejšega. Če se bo ta ali oni način za-tiranja izboljšal in se bodo pojavila še uspeš-nejša in preprostejša ali cenejša sredstva, se bo to takoj objavilo po časopisju.

2. Kdor boče doseči pri zatiranju sadnih zajedalcev primeren uspeh, ni dovolj, da bi članke samo prebral. Treba je to snov pre-delati, da mu ostanejo vsaj bistvene točke v glavi. Znati treba s vsakim sredstvom prav ravhati, vedeti treba točno za katere zaje-dalce je ta, za katere pa ona snov. Nič ni tako pogubno ali vsaj brez koristi kakor brezniselná uporaba te ali one snovi kar tje ven dan brez pravega umevanja. Koliko jih je še dandanes ki o zatiranju sadnih zaje-dalcev nimajo nikakega pojma, ki mislijo, da bodo preprečili živost in škrlup, ako razmažejo po deblu drevesa nekoliko arbo-rina, ali celo samega apnena beleža.

3. Pri pripravljati zatiralnih sredstev je tre-ba največje natančnosti. Že večkrat je bilo po-vdarjeno, kako nesametno ravna tisti, ki se ne drži predpisane množine, ampak priprav-lja n. pr. škropivo kar primeroma ali ki do-

daja kake snovi namenoma več nego je navedeno v navodilu, češ da bo močnejša brozga učinkovala tem bolj ugodno. S takim ravnanjem ne le da ne doseže zaželjenega uspeha, ampak si prizadene obšutno škodo. Vsaka površnost in samovoljnost se hudo maščuje.

4. Kar delamo, izvršimo temeljito. Več haska bomo imeli če temeljito natančno po predpisu obdelamo dve drevesi nego površno deset. Boljša je manj številna pa temeljita obdelava, nego pogosteje pa površna. Kdor še danes okleva ali bi se lotil tega dela ali ne, ali pa celo omalovažuje in prezira tozadevna priporočila in pojasnila, tisti sam sebi noče dobro.

5. Zatiranje živalskih in obramba pred glivičnimi zajedalci na sadnem drevju je

Kako obvarujemo živino pred krvomočnostjo

Zelo različne so bolezni, ki se pojavljajo leto za letom pri naši živini; škoda, ki jo povzročajo, je velika. Še prav posebno hud udarec pa je bolezen pri živini za manjše posestnike. Prav tako različni pa so tudi vzroki bolezni. Nekatere živali so že po naravi bolj nagnjene k raznim boleznim, kot pa druge. Nezdravi, nečisti hlevi so pogosto vzrok boleznim, ravno tako slabi neprimerno stavljeni in zgrajeni hlevi. Nadalje pomanjkljiva ali nepravilna vzreja mladih živali, katere se mora sicer skrbno negovati, toda že v mladosti utrditi, da postanejo odporne proti boleznim. Dostikrat povzroča bolezen neprimerna ali pa celo pokvarjena krma. Zelo pogosto je vzrok različnim boleznim prehlajenje, dež, sneg, mraz itd. Tako bi se dalo naštetih še mnogo vzrokov. Zato pa moramo biti o vsem že preje dobro poučeni in gledati na to, da živali pred boleznimi kolikor mogoče obvarujemo. Če pa tega kljub temu ne moremo preprečiti, pa je treba vedeti vsaj v glavnem, kako bolezen zdravimo. V velikih slučajih, je kriva boleznih naša neprevidnost, ker z živino pravilno ne postopamo.

Med precej nevarne bolezni spada brezdvoma krvomočnost goveje živine. V nekaterih krajih je ta bolezen precej razširjena in povzroča veliko škodo. Krvomočnost je lahko dvojne vrste.

Prvo obliko bolezni, o kateri hočemo najprvo govoriti, povzročajo krvni zajedavci (piroplasmæ); to so majhne živalska bitja,

končno vendarle nekoliko zapletena zadeva. Za vsako sredstvo so točni predpisi, ki jih pa kaj lahko pozabimo. Zato je nujno potrebno, da imamo vedno pri rokah navodila, da se ob potrebi vedno iznova lahko prepričamo, če ravnamo prav, če smo vzeli te ali one snovi dovolj itd. Tako kratka pa točna navodila, kakor so bila v tej zadevi v zadnjih številkah »Gospodarja in gospodinjec« treba ohraniti, da se prilično zopet preberejo. Kdor se pa hoče — in to bi moral hoteti vsakdo — v tej tako važni zadevi temeljiteje poučiti, saj si kupi Priolovo knjigo o škropljenju sadnega drevja, ki jo dobe pri Sadjarskem in vrtnarskem društvu v Ljubljani člani tega društva po 6 dinarjev, nečlani pa po 10 dinarjev.

ki obstojajo iz ene same celice. Te krvne zajedavce prenašajo od živali na žival klopi in tako se živina kaj hitro okuži. Na močvirnih krajih gozdnih pašnikov in pa eplou v bližini gozdov in grmovja se nabaja vse polno teh okuženih kloпов. Živina se okuži torej na pašni; okužena živina pa zopet okuži pašnike. Klope opazimo predvsem na vimenu, notranji strani stegen, ličinke in mladi zarod pa na očesnih vekah, ušesih in vimenu.

Vremenske neprilike močno vplivajo na razvoj te bolezni; tako zlasti mrzlo in deževno vreme spomladi. V veliki meri so dovezetne za to bolezen tudi one živali, ki so bile preko zime le bolj slabo krmiljene. Starejša živina oboli zelo pogosto za krvomočnostjo; mlajša pa je v tem pogledu precej odporna in bolj redko oboli.

Od dneva okužbe pa do izbruha bolezni mine navadno dober teden. Najprvo se zviša telesna toplota in to na 40, včasih pa celo na 42 stopinj. Žival močno oslabi, srce ji hitreje bije in zelo težko diha. Krave izgubijo precej mleka; ono mleko pa, ki ga še obdrži, je slabše in ima grenak okus. Živali v začetku zadržujejo blato; pozneje pa gre popolnoma zasušeno in le s težavo od njih. Končno pa postane popolnoma redko in je zmešano večkrat s sesedeno krvjo.

V poznejši dobi bolezni se začnejo tresti telesne mišice. Živalim se cede iz oči solze; lakotnice upadejo, koža pa postane pusta in suha. Sluznice so v začetku bolj rdeče, po-

znejše blede, včasih pa tudi rumene barve. Tudi kri se močno izpremeni ter postane svetlordeča in vodena; število rdečih krvnih teles se zelo zmanjša. Seč sama pa zadobi rdečkasto ali pa zelenkasto barvo in to že drugi dan bolezní, polagoma pa postane rjavordeča do črnordeča.

Če se bolezen neugodno razvija, žival že po preteku štirih dni tako oslabi; da vedno leži, zelo težko diha in od časa do časa stoka. Iz gobca se ji izteka slina, telesna toplota hitro pojema, nakar žival pogine. V lažjih slučajih pa zgine vročina že po preteku treh do štirih dni; obenem se izčisti seč in žival zopet lahko uživa krmo in jo prežvekuje. Bolezen pa se ji še delj časa pozna in šele po nekaj tednih si opomore. Živali, ki so prebolele to bolezen, ostanejo okužene še dolgo let in širijo tako kužno krvomočnost, če le pridejo s klopi v dotiko. Ako živina popolnoma ozdravi, se navadno ne okuži več v drugič. Kaj nam je storiti, da krvomočnost sploh preprečimo, oziroma da bolno živino pozdravimo?

Da do bolezní sploh ne pride ne pasimo živine nikdar na že okuženih pašnikih zlasti ne spomladi in v zgodnjem poletju; prav tako ji ne pokladajmo krme iz okuženih pašnikov. Iz tega je dovolj jasno razvidno, kako nevarni so za živino zamočvirjeni pašniki in travniki. Zato bi jih bilo treba povsod, kjerkoli je dana za to možnost, temeljito izsušiti. Tako delo se vedno dobro izplača. Na okuženih mestih vsaj eno leto ne smemo pasti živine, suho travo pa je treba požgati.

Pri bolni živini pa je treba postopati sledeče:

1. Takoj, ko opazimo pri živini prve pojave krvomočnosti, jo moramo takoj odstraniti iz okuženega pašnika in jo prepeljati na neokužen kraj. Dobro je, da jo prepeljemo na zmerno hladno, senčnat kraj, še bolje pa v tople hleve.

2. Za časa bolezní jo moramo skrbno negovati in ji pokladati prvovrstno suho krmo; priporočljivo je dodati krmi nekoliko pese ali pa krompirja.

3. Kožo moramo zmivati z raztopino lisola ali pa kreolina.

4. Glede nadaljnega zdravljenja je treba poklicati živinozdravnika.

Še drugo obliko kvromočnosti razlikujemo in sicer se lahko pojavi kot posledica preje opisane krvosečnosti, nadalje radi ugrizov gotovih žuželk, ki imajo mravljinčno kislino, pa tudi pod vplivom strupov, ki jih zaužije živina s krmo ali pa s pijačo. Posebno nevarna je detelja, ki je bila napadena od rje. Tudi pri tej bolezní je barva seči vedno izpremenjena. Lahki slučajji te bolezní se v začetku navadno niti ne opazijo. Pri težkih slučajih pa žival že v nekaj dnevih shira in pogine.

Kot pri vseh drugih boleznih, moramo biti tudi pri tej skrajno previdni in se strogo držati danih navodil. Če bomo imeli še nadalje deževno in hladno pomlad, potem nikakor ne smemo pasti na močvirnatih gozdnih pašnikih, prav tako pa tudi ne na močvirnih travnikih, ki se nahajajo v bližini gozda.

C.

Kaj moramo vpoštevati pri molži krav

Množina in kakovost mleka je v veliki meri odvisna od načina molže. Pravilna molža in primerno postopanje z vimenom pospešuje izločevanje mleka. Nepravilno postopanje z vimenom pa je že dostikrat povzročilo, da se je kravi vime razbolelo in ni dajalo mleka. Vse premalo so že znane našim gospodinjam napake ki se delajo z nepravilnim ravnanjem pri molži.

Prvo in glavno je, da se vime popolnoma izmolze in sicer do zadnje kapljice mleka. Kdor hoče doseči prav obilo in mastno mleko, naj molze do čistega. Zadnje mleko pri molži vsebuje zelo veliko toščobe. Da je temu res tako, se vsaka prav lahko pre-

priča in sicer na ta način, da prvo izmolženo mleko vlije v posebno posodo, sredi molže nabrano mleko zopet posebej in zadnje izmolženo v tretjo posodo. Drugi dan se bo lahko prepričala, da je v posodi, v katero je zliła zadnje mleko, trikrat toliko smetane, kakor v prvi ali drugi posodi.

Mleko, ki ostane pri molži v vimenu, se posuši in izgubi; zato ne smemo misliti, da ga pri prihodnji molži izmolzemo.

Nadalje je odvisna množina, kakor tudi kakovost mleka od števila vsakdanjih molž. Pri zelo dobrih molžnicah je potrebna štirikratna molža na dan, ker se s tako molžo vime draži, kar vpliva pospešujoče na tvor-

bo mleka. Navadno pa se molze pri nas trikrat dnevno, kar zadostuje za navadne, ne predebele molznice. Zelo napačno pa je, ako takoj po odstavljanju teleta molzemo samo dvakrat na dan, ker imajo krave takrat veliko mleka in se pri dvakratni molži veliko manj namolze. Tudi vnetje vimena se s tem lahko povzroči, ker mleko v tem slučaju kravo tišči. Molze naj se vedno ob istem času, to je vsak dan ob isti uri in minuti. Ako tega ne storimo, postanejo krave nemirne. Tudi množina mleka je odvisna od pravilno razdeljenega časa.

Če v posameznih slučajih postane krava pri molži nemirna, ji damo izjemoma prav dobre krme, ali pa se postavi močan človek h glavi in jo prav trdno drži. Nekateri pokladajo kravi, ki noče prepustiti mleka, mokro cunjco ali vrečo na hrbet. To pomiri živce in krava se pusti rada molsti.

Vse premalo pa se pazi na snažnost, dasiravno je snaga eden najvažnejših pogojev pri mlekarstvu. Kakovost mleka ni toliko odvisna od množine tolišče, ki je v mleku, pač pa mnogo bolj od čistote mleka samega. Nesnaga ne pokvari samo okusa svežega mleka, temveč tudi mlečne izdelke, ker se vse napake mleka pokažejo v povečani meri v izdelkih. Marsikateri sir se napne in napihne ali pa se tudi sicer ne razvija pravilno, ravno vsled tega, ker se je izdelal iz takega mleka, ki je bilo med molženjem onesnaženo. Za čistoto mleka pa ni še dovolj storjenega, če mleko obvarujemo, da ne pride v njega takšna nesnaga, ki jo lahko opazimo v mleku že z prostim očesom. Treba je, da obvarujemo mleko kolikor mogoče tudi pred drugo za prosto oko nevidno nesnago. Če opazujemo mleko le s prostim očesom, se nam zdi res popolnoma čisto, pa tudi če se je med molženjem onesnažilo. Ako pa damo le kapljico pri molženju onesnaženega in nato dobro precejnega mleka pod drobnogled, takoj opazimo, da je v mleku polno malih, za prosto oko drugače nevidnih bitij, katere imenujemo bakterije. Čim manj bakterij pride v mleko, tem bolj čisto je mleko. Posebno znane so mlečnikislinske bakterije; te razkrajajo mlečni sladkor v mleku v mlečno kislino in mleko se skisa. V mleko pa pridejo lahko tudi razna druga mala bitja ali kali, ki lahko povzročajo pri ljudeh, ki uživajo takšno mleko, tudi bolezni. Da pridejo kali v čim manjši množini v mleko, se da doseči predvsem le s čistoto, zlasti pri molženju. Razne nesnažne snovi in z njimi tudi razne glivice, ki povzročajo mlečne napake in tudi napake

mlečnih izdelkov, pridejo lahko v mleko iz zraka, iz nastila, s krmili in vodo, vsled slabega snaženja mlečnih živali po osebi, ki ne pazi na lastno snago in na snažnost svojih rok, po nesnažnem vimenu itd.

Prvi pogoj čistega in snažnega mleka je snažen hlev, katerega moramo večkrat pobeliliti, da zatremo različne kali, ki so se nastanile v hlevu. Stene in strop hleva moramo kolikor mogoče pogostoma omesti in jih vsaj dvakrat na leto pobeliliti. Gnoj in gnojnice moramo čimprej odstraniti iz hleva in vse živali vsak dan temeljito osnažiti. Predvsem je treba molzno kravo dnevno čistiti in na stegnih prisušeno blato izpirati.

Po vsakem krmiljenju moramo hlev dobro prezračiti, da se hlevski zrak, ki je poln raznih kali, izmenja s svežim, čistim zrakom. Hlev mora biti dovolj zračen in svetel.

Pred vsakim molženjem osnažimo tudi vime in seske, od koder pride lahko še največ nesnage v mleko. Ako je vime s seski vred umazano, ga je treba najprej dobro umiti z mlačno vodo in milom ter takoj nato temeljito obrisati in posušiti s čedno brisačo. Umivati ne smemo nikdar z mrzlo vodo, temveč z mlačno. Med molžo naj se v hlevu nikdar ne nastilja in ne pometa, ker se s tem onesnaži mleko. Pri molži bodi vse suho: roke, vime in seski. Mlečne posode morajo biti popolnoma čiste; mlečne posode ne smemo uporabljati za drugo, kot samo za mleko. Po vsakem molženju jo moramo dobro pomiti. Najprej je dobro splahnemo z mrzlo vodo, nato pa jo pomijemo v vroči vodi, v kateri smo raztopili tudi nekoliko sode. Oseba ki molze, mora biti snažna in zdrava.

Po molži je treba mleko takoj precediti, da odstranimo smeti in drugo nesnago, ki je zašla med molžo v mleko. Nato shranimo mleko v hladnem prostoru, da se kali, ki se še nahajajo v mleku, ne morejo hitro razvijati.

Še prav posebno pa moramo paziti na čistoto pri molži v poletnem času.

ga Voščeno mazilo za vsako gnojno rano. Nastrži rumenega voska. Močan bel papir zgeni tako, da bo kakor štirioglasta kapa. V ta papir vlij dobrega laškega olja in drži nad gorečo svečo, dokler ne zavre olje. Takčas zmešaj vanj nastrganega voska, mešaj s klinčkom, da bo gladko in ko vidiš, da je voska dovolj, odlij v porcelanasto posodo in mešaj, dokler se ne strdi. To mazilo se drago prodaja pod imenom »Hamburško mazilo«. Je res zelo dobro, prežene tudi otok udov.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Pomlad prihaja

Velika noč je bila letos zgodaj, zato se nam zdi še prekmalu, da bi se lotili raznih pomladanskih del v gospodinjstvu. Vendar bomo kaj kmalu odložili zimske obleke in perilo ter jih zamenjali za pomladanske. Zimskih stvari pa ne spravimo za dolgo dobo kar takih, kakršne so. Na vsak način si moramo utrgati toliko časa, da jih pri dnevni svetlobi natančno pregledamo, nato stepemo (da odstranimo prah, obrnemo vse žepe ter odstranimo madeže, če jih je kaj. Umazane obleke operemo in jih šele čiste spravimo do prihodnje zime. Take so tudi mnogo bolj varne pred molji. Za pranje volnenih oblek, posebno temnejših, je zelo dobro sredstvo kvilaja skorja. Že od nekdaj so odcedek kvilaja skorje uporabljali za pranje oblek. Ima oster duh, ki sili h kihanju in je tudi razni golazni (švabom) neprijeten. Ne škoduje pa niti barvi tkanine, niti tkanini sami, zato peremo v njem lahko najboljše obleke, če so se zamazale. Deset dekagramov kvilaja skorje polijemo z 1 l tople, a ne vrele vode ter pustimo, da se namaka 12 ur. Nato preoedimo in uporabljamo mlačno. Če tekočino mešamo ali stepamo se peni kakor milnica. Dobra je tudi za pranje umazanih preprog, ki jih je treba prej seveda temeljito stepsti in izprašiti.

Še posebno natančni moramo biti pri spravljanju pletenih volnenih oblačil. Poiskati je treba vsak madež in vsako luknjico. To velja tudi za pletenine, ki jih zaradi mile zime morda nismo skoro nič nosili.

Pa tudi prostor, koder zimsko obleko shranjujemo mora biti snažen. Če smo za praznike pospravili vse prostore, je pri tem prišlo na vrsto tudi podstrešje. Omaro za obleko moramo izprazniti, prezračiti in zamašiti špranje z vlažnim časopisnim papirjem. Tako zavarujemo poznejšo vsebino omare pred prahom in mrčesom. Dobro je, če omaro tudi umijemo in potem pustimo presušiti. Proti moljem pomaga, ako jo znotraj zdrgnemo s petrolejem; bolj zanesljivo pa uničimo ta nadležni in škodljivi mrčes

v omari, če jo zažvepljamo. Končno police še obložimo s papirjem in oblačila lepo uredimo vanjo. Kar velja za obleke, moramo upoštevati tudi pri drugih zimskih oblačilih in malenkostih, rokavicah, nogavicah, pokrivalih in obutvi. Le tako vzdržujemo potrebni red in ohranimo predmete dolgo časa uporabne in v dobrem stanju. Prihodnjo jesen pa bomo imeli toliko manj dela, kolikor smo ga opravili sedaj. S. H.

KUHINJA

Žabja obara. Na masti ali surovem maslu pražim zelenjavo kakor: petršilj, rumeno kolerabo, korenček, krompir malo karfijole in žlico dobro opranih in sesekljanih gob. Ko se zelenjad zmehta, jo zalijem s krompirjevko, fižolovko ali kropom. Potem pridenem osnažene in oprane žabe. Zabeim jih s prežganjem, ki sem ga naredila iz žlice masti in žlice moke. Vse skupaj pustim še četrt ure vreti, nakar dam na mizo z opečenimi na kocke zrezanimi žemljicami.

Žabji kotleti. Za en kotlet potrebujem tri žabja stegenca, Dve stegenci ostrgam. Ostrgano meso pridenem tretjemu, dobro potolčem, pritisnem skupaj, omočim v raztepenem jajcu in povajlam v drobtincah. Kotletke spečem na surovem maslu ali na masti. Kotletke naložim na špinačo, ali pa jim pridenem kakršnokoli solato.

Ocvrte žabe. Žabe operem, nasolim in staknem po dva bederca skupaj. Boderca povajlam v moki, omočim v raztepenem jajcu, osušim v drobtincah in ocvrem na masti ali na maslu. Ocvrte žabe naložim na krožnik in jih potresem z ocvrtimi vejicami zelenega petršilja.

Kozličkove zarebernice. Vsako posamezno zarebernico operem, potolčem in nasolim. Ob kosti posnamem meso tako, da ostane gola kost. Potolčeno meso namažem po obeh straneh s sledečo mešanico: Čebulo, zelen petršilj, drobnjak in pol stroka česna prav drobno sesekljam in dobro premešam. Namazano meso zavijem skupaj in oblečem s kosi oblata. Kose pomočim v jajce in osušim v drobtinah. Tako pripravljene zarebernice ocvrem na masti. Koščica naj pri ovrtnju gleda iz ovitka.

Kozliček pečen. Stegno ali kak drug kos kozlička operem, nasolim in denem v kozico. Kos takoj polijem z razbeljeno mastjo in

**Kmetje! Vaša stanovska
organizacija je Kmečka
zveza!**

hitro spečem, ker je kozličkovo meso mehko in bi s počasnim pečenjem razpadlo. Ko je meso rumeno in pečeno, prilijem maščobe par žlic vrele juhe. Meso zrežem na kose, polijem z maščobo in dam na mizo s kako solato.

Dušeni telečji zrezki s šalotko. Kos telečjega stegna zrežem na kosčke. Kosčke operem, potolčem in nasolim. Potem jih potreseš z moko in denem v kozico na razbeljeno mast. V mast sem vrgla precej drobno sesekljane šalotke in zelenega peteršilja. Kozico pokrijem in dušim meso do mehkega. Če se mast posuši, prilijem juho po žlici. Zrezke dam s praženim rižem ali popečenim krompirjem na mizo.

Mali kolački. Testo naredim iz desetih dkg surovega masla, enega rumenjaka in iz dveh in pol dkg sladkorja. Testo spravim skupaj bolj z nožem kot z roko. Potem testo razvaljam za nožev rob na debelo in zrežem na majhne okrogle hlebčke. Polovico hlebčkov izrežem še z naprstnikom. Kolačke pokladam na pomazano in z moko potreseno pekačo. Vsak hlebček pomazem z beljakom in potreseš s sesekljanimi mandelji. Pečem jih v srednjem topli pečici. Ko so pečeni, pomazem neizdolbene z mezgo in pokladam izdolbene nanje. V izdolbine devam tudi kupčke mezge. Ostale izrezke pognetem, razvaljam in zrežem različne oblike. Tudi te pomazem z beljakom in potreseš z mandelji ter jih spečem.

DOMAČA LEKARNA

ga Odrpta noga (flus) so težava premnogih starejših oseb. Take noge potrebujejo veliko nege in snage. Celo telo je treba vsak teden kopati v čreslovi razkuhni in umivati vsak dan z okisano vodo. Uživati je treba vsak dan dve žlici medu na lipovi zavrečici ali čaju, hrana naj bo bolj zelenjadna. Ljudje s takimi nogami morajo biti dosti na zraku, ne smejo pa hoditi po dežju in ne stati na mokrem. Rane na nogi in nogo izpiraj z arniko in obveži s krpo, namočeno v arniko. So sicer mazila, ki zapirajo rano, če pa je v nogi še gnoj in se zbira gnoj iz nezdrave krvi, je potem še huje. Če se telo zdravi, se bo zacelila rana sama od sebe. Neki ženski v Ljubljani, ki je imela tako nogo, je dala znanka mazilo, ki je pozdravilo rano kaj hitro, potem je bilo pa joj! Zdravnik je pozdravil nogo za stalno. Bolje je, da pomaga veščak, kakor da staviš danes koprive, a jutri kaj drugega. Neka žena, ki je imela že pet ran, jih je izgubila, ko se je umivala in pila čaje za čiščenje krvi. Noga je bila hodna. Pa pride znanka

in jej svetuje naj ovije nogo z bezgovim listjem, ki je nabrano, dokler je še rosno. Žena si je ovila nogo z bezgovim listjem, pa so se odprle rane. Izkuha popelnov je zelo v navadi za umivanje potnih nog, pa je še boljša, če kaneš vanjo arnike.

ga Toplota zamori kali bolezn Bodisi suha ali mokra. Perilo, ki ni oprano doma, je treba skrbno zlikati z vročim železom, ker je prišlo lahko pri perici med perilo bolnikov. Vrela voda zamori zalege mrčesa in zamotke bolezn v perilu in v lesu. V Ameriki je zdravil neki zdravnik šen tako, da je šel z malim likalom po obrazu. Opekline se pozdravijo hitro, če se drži opečeno mesto nad vročim železom. Ozeblina, črv v prstu in nekatere vrste trganja se umaknejo vročim obkladkom. Zastrupljenje krvi ustavi vroči seneni obkladki. Poletí nosimo posteljino na sonce, pozimi jo devamo k peči; toplota razkužuje vlažna etanovanja. Toplota uspava bolehnne ljudi, če je prehuda, odžene spanec, ne da dihati.

ga Drugo voščeno mazilo. Raztopi in mešaj 65 gramov voska, 32 gramov kalofonije, 32 gramov laškega olja in 16 gramov terpentina. Ko je dobro zmešano, vlij v lonček in zamaši. Za tvore, črve in kostne žulje namaži za nožev rob debelo na platno in položi ali ovij boleče mesto. To mazilo izveče gnoj in zaceli rano.

Kmetijski nasveti

Katera umetna gnojila so najboljša za zelje? Če hočemo dobiti dober pridelek zelja, mu moramo gnojiti s hlevskim gnojem in pa z umetnimi gnojili. Zelje potrebuje razen dušika in kalija, ki ga dobi v hlevskem gnoju, tudi fosforne kisline, ki mu da okusnost in trdnost glav; kalij pa pospešuje zoritev. V dosego boljše pridelka potrosimo njivo ob času saditve s kalijevo soljo in s superfosfatom. Kalijevo sol in superfosfat raztrosimo pred saditvijo po izorani njivi in nato z brano zmešamo z zemljo. Zelje je za gnojenje z umetnimi gnojili zelo hvaležno. Pri pridelovanju zelja pa se je treba držati tudi sledečih navodil. Zemlja mora biti globoko prerahljana in dobro zagnojena. Najbolje je, da vedno gnojimo že v jeseni. Če pa tega iz kateregakoli vzroka nismo mogli storiti, mora biti gnoj za spomladno gnojenje vsaj dobro vlečan. Po svežem gnoju rastline rade bolehalo in ne dajo okusnega pridelka; to se pri nas često dogaja. Če zelje na eni njivi slabo uspeva, ga moramo saditi v prihodnjem letu na drugem zemljišču, ker drugače zemljo premočno izčrpa. Pred okopavanjem in osipavanjem zalijmo zelje z razredčeno gnojnico. Za saditev izberimo le dobre vrste, ki dajo trde, debele glave. Ker potrebuje mnogo zraka in svetlobe, ga ne smemo saditi nikdar pregosto. Za časa rasti ga moramo vsaj trikrat okopati in nato osipati.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Denar. V preteklem tednu je znašal skupni devizni promet na ljubljanski borzi 6 milijonov 116.000 Din. Za razne tuje valute so plačevale banke sledeče zneske. Češka krona 1.52 din, italijanska lira 2.15, francoski frank 2.16, avstrijski šiling 8.55, švicarski frank 10.90, holandski goldinar 26, kanadski dolar 47.50, ameriški dolar 47.90, angleški funt 235 dinarjev.

ŽIVINA

g Živinski sejem v Kranju 30. marca. Cene živine na tem sejmu so bile sledeče: voli I. vrste 5.50 din, voli II. vrste 5, voli III. vrste 4.50 din za 1 kg žive teže; telice I. vrste 5.50, telice II. vrste 5, telice III. vrste 4.50 din za 1 kg žive teže; krave I. vrste 5.50, krave II. vrste 4.50, krave III. vrste 3.75 din za 1 kg žive teže; teleta I. vrste 8, teleta II. vrste 7.50 din za 1 kg žive teže; prešiči špeharji 8.50, prešiči pršutarji 7.50 dinarjev za 1 kg žive teže.

Od zadnjega sejma so cene živine nekoliko narasle. Cena telic I. vrste se je dvignila za 0.50 din pri kg; cena krav I. vrste za 1, II. vrste pa za 0.50 din pri kg. Prav tako se je dvignila tudi cena telet I. vrste za 1 din, II. vrste pa za 1.50 din pri kg. Cena prešičev špeharjev je padla za 0.50, medtem ko se je cena prešičev pršutarjev dvignila za 0.50 din pri kg.

CENE

g Žitni trg. V preteklem tednu so cene žita ponovno narasle. Prizad je povišal svoje nakupne cene, ki znašajo sedaj za baško in banatsko blago 185 Din, sremsko in slavonsko pa 184 Din. Izvoz pšenice je znaten in je bilo samo te dni Prizadu prijavljenih nad 2000 vagonov pšenice za izvoz. Cene na svetovnih trgih so nadalje čvrste in znaša pariteta že čez 205 Din. Iz tega se vidi, da je pričakovati še nadaljnega dviga cen. Pri nas se trguje zaradi visokih cen južne pšenice, prekmurska pšenica, ki stane 185 Din — Muska Sobota. Tudi cena moke je poskočila in zahtevajo danes zanjo 275—280 dinarjev, in sicer po kakovosti. Prav tako je poskočila tudi cena koruze.

g Cene umetnih gnojnih in kmetijskih strojev. Thomasova žindra baza 18% 134 dinarjev; kostni superfosfat 118 Din; kali-

jeva sol po 100 kg 156 Din; rudninski superfosfat v vrečah po 50 in 100 kg 98 Din; kostna moka 100 Din; nitrofoskal v vrečah 143 Din; apneni dušik v pločevinastih bobnih 200 Din; apneni dušik v papirnatih vrečah 185 Din; klajno apno 275 Din; modra galica 4.95 Din; žveplo 3 Din; lanene tropine 2 Din. — Mlatilnice z mešali in reto 4100 Din; slamoreznice 1700—2000 Din; čistilnik (10 sit) 1500 Din; plugi Lesce 800 do 995 Din; reporeznica (16 R.) 550 Din; trijerji 2000—3500 Din; mlatilnice na ročni pogon 2200 Din; robkači 900 Din; sadni mlini 1400—1700 Din; brzoparilniki 1050 do 2800 Din; kosilni stroji 2000 Din; travniške brane z zvezdnatimi členki 900 Din; travniške brane z jeklenimi konicami 800 dinarjev; patent motike »Rapp« 70 Din.

RAZNO

g Državna mlekarška šola v Škofji Loki. Kmetijsko ministrstvo je zaradi izboljšanja mlekarstva izdalo odlok o ustanovitvi zavoda za izboljšanje mlekarstva v Škofji Loki. Delovanje tega zavoda bo predpisal kmetijski minister.

Kako je treba hraniti tele, katero še sesa in je namenjeno za zakol? Sesajoče tele, ki je namenjeno za zakol, je najbolje da hranimo do zakola s celim mlekom. Druga krmila ne morejo priti za tako pitanje v poštev, ako izvzamemo morda jajca. Kakor hitro dobi tele kakšno drugo krmilo, se meso spremeni v toliko, da postane manj vredno in vsled tega mesar za tako meso manj nudi. Pitanje z mlekom pa sme trajati le toliko časa dokler je to gospodarsko ali dokler se izplača. To pa je mogoče ugotoviti le tedaj, če teleta redno tehtamo in vemo za prirastek žive teže telet, nadalje če nam je znana cena živih ali zaklanih telet in cena mleka v tamkajšnji okolici. Glede pitanja sesajočih telet je treba vedeti, da se pri kolčkah dobri ceni mleka le malokdaj izplača uporabiti za pitanje mnogo mleka. Navadno kaže krmiti teleta za zakol le s tolikšno množino mleka, da se teleta pravilno razvijajo in jih napozneje, ko so štiri tedne stara, odprodamo mesarju. Prihranjeno mleko je navadno več vredno, nego dosežena cena za dobro spitano tele. Za prirastek enega kilograma na živi teži porabi tele povprečno deset litrov mleka dnevno. Na podlagi tega lahko točno izračunamo, koliko nas krmljenje teleta dnevno stane.

Naročajte »Domoljuba«!

PRAVNI NASVETI

Spor glede lastnine zemljišča. I. Z. Če imate dokaze, da ste uživali od leta 1869 zemljišča, ki ste ga sedaj prodali, se vam pač ni treba bati tožbe. Zato boste sami najlažje presodili, če kaže spustiti se v pravdo.

Nesporazum radi prevzema posestva. M. S. Š. Od mladih let ste bili pri posestniku, ki vas je vzel za svojega in vam obljubljal, da vam bo dal posestvo. Sedaj se radi prevzema posestva ne moreta sporazumeti in zato boste šli proč. Vprašate, če lahko vzamete s seboj pohištvo, ki vam ga je pred leti obljubil kot darila, a nimate tozadevno nič pisanega. — Vzeti smete vse, kar je vaše: bodisi da ste si sami nabavili, bodisi da vam je posestnik to podaril in vam izročil. Kar vam pa ni izročil v roke, ampak samo obljubil, da vam bo dal, to je le obljuba daritve, ki pa je neveljavna, če ni napravljena v obliki notarskega zapisa. Od posestnika ne morete zahtevati plačila mezde, ker med vama ni bilo meznega razmerja, pač pa lahko zahtevate, da vam povrne vse ono, v kolikor se je z vašim delom obogatil.

Odvišna pot. D. B. P. Če imate na vaši sedaj kupljeni parceli dva kolovoza, ki tečeta le za 4 m drug od drugega in sta oba enako dolga in je eden vrisan v mapi drugi pa ne, potem je drugi kolovoz nepotreben in ga lahko preorjete. Samo gledati morate na to, da bo drugi kolovoz vedno v uporabnem stanju. Če je ta kolovoz na mehkem svetu in potreben, da se ga nasuje in popravi, so dolžni prispevati k temu sorazmerno vsi tisti sosedje, ki ta kolovoz po vašem svetu tudi uporabljajo.

Pravica orožnikov do pokojnine. J. V. P. Orožniški podčastniki, kaplarji in orožniki izpolnijo pogoj za pridobitev pravice do osebne pokojnine, ko dovrše 10 let, ki so jih dejansko prebili v aktivni službi. V tem primeru se smejo upokojiti po potrebi službe. Če dovrše 30 let, dejanski prebitih v aktivni državni službi ali 35 let, ki se štejejo za pokojnino, ali če dovrše 55 let starosti, se morajo na lastno prošnjo takoj upokojiti. Za prvih deset let priznane službe mu pripada 50% od plače.

Avstrijska vojna posojila. F. L. V. Vprašanje avstrijskih vojnih posojil še ni rešeno. Bo treba pač čakati — — —

Siromašnik upnik. R. F. F. Ako je upnik v slabšem gnotnem položaju, kakor njegov dolžnik-kmet, lahko takoj zahteva plačilo celega dolga. Ob sporu odloči za dolžnika krajevno pristojno okr. sodišče.

Pogodba. L. P. Lj. Z navedeno pogodbo si je dotični kupec pridobil služnostno pravico, pridobivati pesek na posestvu vaše matere. Ker je ta služnostna pravica vknjižena, zato velja tudi za pravne naslednike vaše matere in jo bo moral trpeti vsakokratni lastnik posestva. Ta neodpovedljiva po-

godba bi se dala le na ta način ukiniti, če pogodbenik škozi 30 let ne bi izvrševal svoje pogodbeno pridobljene služnostne pravice. Polem bi šele ta dejansko vknjižena služnostna pravica zastarala.

Pred izročitvijo posestva podarjeno orodje. V. F. Če vam je oče potem, ko ste se izučili v obrti, dal tozadevno potrebno orodje, ki je bilo prej že pri hiši, in ste to orodje že takrat prenesli v svojo delavnico, potem je to orodje oče vam podaril in je orodje vaše. Brat, ki je sedaj, po smrti očeta, prevzel posestvo, nima nobene pravice do tega, že vam izročena orodja. Če si je kaj od vas zposodil, je dolžan, da vam izposojeno orodje vrne. Brat je pač prevzel posestvo v takem stanju in le s tistim orodjem, ki se je na dan prevzema še nahajalo pri hiši.

Očim ni dolžan dati dote. M. K. Če je očim pastorki obljubil dati doto, dote pa ni dal in se sedaj sploh obotavlja dati doto, potem pastorka ne more očima sodnijsko prisiliti, da ji da obljubljeno doto. Doto so dolžni dati starši. Sama obljuba očimova, da bo dal doto, je pa neiztožljiva, če ni bila napravljena v obliki notarskega zapisa.

Sporni vžitek vinograda. M. K. Kupili ste vinograd, pri katerem so imeli vknjižen skupen vžitek mati in otroci prejšnjega lastnika. Ta mati je sedaj umrla. Vprašate, če je sedaj vinograd prost tega vžitka. Če je bil vžitek vinograda skupen, t. j. za mater in otroke, potem gre vžitek vsem vžitkarjem po enakih delih. Če kdo izmed vžitkarjev umrje, ne postane ta del vžitka prost, ampak se ta del sorazmerno razdeli na ostale preživeče vžitkarje. Ko bo zadnji vžitkar umrl, šele potem boste lahko sami z vinogradom razpolagali. Če pa je zapisano, da morajo vžitkarji pomagati pri delih v vinogradu, potem bi se dalo tudi tako tolmačiti, da vžitkar, ki ne dela doma in ne pomaga v vinogradu, nima pravice do vžitka v tem letu.

Nova pot čen njive. O. F. O. Občinski odbornik hoče napraviti novo pot, ki bi služila za vožnjo na njive. Stara pot ima namreč velik ovinek in klanec. Večina posestnikov je pripravljenih, da odstopijo potrebno zemljišče za novo pot. Nekateri se pa temu upirajo in ste med njimi tudi vi. Odbornik vam preti, da se vam bo svet s silo vzel in po ocenitvi plačal. Vprašate, če je to mogoče. — Če gre za samoupravno (občinsko) pot, je razlastitev mogoča. Po zakonu o samoupravnih cestah se sme vsaka nepremičnina, kakor tudi stvarne pravice na njej zaseči, začasno ali stalno, tako za neposredno, kakor tudi za posredno potrebo samoupravne ceste. — Ker sami pišete, da bi se z novo potjo izognili velikemu ovinku in klanecu, se nam ne zdi pametno, da se zgraditvi nove poti upirate in ovirate občinskega odbornika pri delu, ki bo tudi vam v korist.